

Fényképek Zircről – betűkkel.

***”Múlt nélkül nincs jövő, s mennél gazdagabb a múltad,
annál több fonálon kapaszkodhatsz a jövőbe.”
Babits Mihály.***

I.

Az a látogató, aki az 1950 – es évek elején, vagy az 1950 – es közepén az Alsóörs – Győr vasútvonalon Zircre jön, Veszprém-külső állomáson jegyet váltott, és kifizette a keménykarton menetjegyéért az 5,30. Ft.-ot, akkor mintegy óras kényelmes, és változatos tájat láthat a vonat ablakából, főleg, ha szép az idő, akár másod, vagy harmadosztályon utazik is.

A vonat az állomást alig elhagyva Jutas-pusztán (Jutas Árpád fejedelem egyik fia volt) keresztül ballag fel a kies rátoti nagymezőre, mely katonai gyakorlótér. A gyakorlótér felső részén egy kis lendületet vesz a mozdony, hogy rátérjen a két nagyon szép völgyhídra, melynek épségét katonák vigyázzák. A háttér a gyönyörű erdő adja. Ekkor jön el a 375 –ös gőzmozdony első nagy próbája, hogy a hat kocsiból álló vonatszerelvényt feljuttassa a 82-es országútig, azt keresztezve – a 17 - ig. Valaha itt állt a 17 –es számú vasúti őrház. Most egy kissé könnyebb dolga a mozdornak, de a vonaton utazók megcsodálhatják a tájat a meredek völgygel, melynek fáinak koronái felett megy el a vasút. Szemben az Ámos-hegy igen szép erdejével. Eplény állomáson – ahol meredek vonatmegállító dombot építettek és a váltó ebben az irányban áll, kivéve a vonat áthaladásának idejére, – egy percnyi megállás után újra csak neki kellett gyürkőzni a mozdornak, hogy a szerelvényel tovább ballagjon. Elhalad a kőbánya rakodója előtt, majd újra keresztezi az országutat, és elhalad a mangánbánya rakodója mellett, hogy az alagúton átjutva egy perc pihenőt vegyen a lókúti megállóban. Innen elindulva már egy kicsit könnyebb a mozdony dolga, mert már nem nagy az emelkedő, és ezen a vonalon talán ez a leghosszabb egyenes szakasza a vasútnak a Bakonyban. De talán ez a 11. számú vasútvonal az ország legszebb normál nyomtávú vasútvonala. Jobbra, ha kitekint az utazó az ablakon, akkor a szépfekvésű Eperjes dombot láthatja, balra tekintve az Alsó-Kakast, felette a Kakas hegyet láthatja, ami már Zirchez tartozik. Mielőtt újra keresztezné az országutat, (ez hét alkalommal történik meg ezen a vonalon) megáll Olaszfalú megállóban. Innen elindulva egy rövid egyenes szakasz után egy jobbívű kanyart tesz a sínpálya, hogy ne szaladjon be a zirci arborétumba. Ez után felér egy kis dombra, ahol bal ívű kanyart vesz. Innen már Győrig viszonylag könnyű dolga van mozdonyunknak, mert már végig szinte lefelé halad. Itt a dombról lefelé menet is óvatosan halad. Elmegy a talicskaüzem (a Vegyesipari K.T.Sz. elődje) mellett, elhalad a football-pálya (fekete salakos pálya, terméskő alapon lelátó az arborétum) mellett.

A terméskő alapon a bírók öltözője, a vendégcsapat öltözője, a szertár, a hazai csapat öltözője, a kazánház, melyet dudari szénrel fűtenek, a tíz soros lelátó, az oldalfalak, a tetőszerkezet deszkából épült) betonkerítése mellett, áthalad a Dudarra menő országúton – 8126- os országút –, és lassan megáll a zirci állomáson.

Itt láthatja a Győrből érkező személyvonatot, és a Dudarra készülő vonatot is. Az állomáson várakozó fával rakott, és üres vagonokat, melyeket a dudari bányaüzemhez szállítanak. Ugyanonnan itt rendezik célirányosan a szénrel rakott vagonokat, hogy Győr, vagy Veszprém-külső felé szállítsák. De a rakodónál is állnak vagonok kirakásra várva. Az állomásépületre tekintve – mely a hagyományos monarchia jellegű, mint mindegyik vasútállomás. Láthatja a fabetűs feliratot: ZIRCZ. Tovább tekintve az újságos pavilon, majd a gőzmozdonyoknak vízvételezésére szolgáló, a vágányzattól elfordítható vízvételező kút a salakozóval, arrább pedig a víztorony. A restiben, melyet a Vízér család üzemeltet, megihatunk pár pohár friss sört.

Induljunk el a falu irányába. A falú járási székhely. A járdán haladunk. Az állomás mellett a két házat találhatjuk, mely a vasutasok szolgálati lakásai. Szemben a Cuha patak partján a barak épület, melyben hat család lakik. Ők a „Belspedesek”, ők a fuvarosok, kik az állomásra, és az állomásról szállítják a különböző anyagokat. Ha a tekintetünket felemeljük, szembetűnik az apátsági templom kettős tornya 1854-ből, a működő órával. Mielőtt elérjük az útkereszteződést, a Piedl féle kis trafikban akár cigarettapapírt, tűzkövet, de Harmónia, Ötéves terv, vagy Bástyá cigarettát is vásárolhatunk. Ha átértünk az út (8126- os országút) másik oldalára, betérhetünk a Gubás boltba élelmiszerért. Vásároltunk két zsemlet, két kiflit. Gubás Gyula bácsi számol: zéró meg zéró az zéró, nyolc meg nyolc az tizenhat. Ez összesen egyforint-hatvan fillér. Kijövet a boltból, ha jobb irányba, a vasúti átjáró felé nézünk, a Felszabadulása utcát láthatjuk. Előző neve Ányos Pál utca. Balra menve az arborétum északi bejáratához érünk. Haladva a kerítés mellett ráérünk a Cuha patak hídjára, ahol nézegethetjük a kövek között békésen csordogáló patakot. A híd a Győr - Veszprém országúton van, az elmúlt idők szokásos építési módjával. Beton oszlopok, és az oszlopokat vastag cső köti össze egymás felett három sorban. Ez már a Sztálin út, melyet 1909. február 14. én Király útnak kereszteltek el. Ekkor történt a többi zirci utca elnevezése is, kivéve a Rákóczi teret, melynek elnevezése 1906. február. 14- én történt meg. Ezen az úton vonult be Zirc I. Ferenc József császár és király 1852. június 30.-án Albert főherceggel és nagy kíséretével. De ez az utca viselte Szent Imre nevet is. Továbbindulunk a kőfal mellett –, melyet egy kereszt beépítése, és egy kapu bejárata szakít meg, az apátsági hátsó udvarportáig. Ez a kereszt Zirc legrégebbi keresztje. Most kocsizörgést hallunk. A bazalt macskakövön igen hangos a kocsikerék ráfja. A bazalt macskakövezés a Cuha hídtól az iskoláig tart. Az országúton az állomásról Schmidt Imre bácsi hozza a csomagokat a postára az egylovas kocsival. De dudaszó is hallatszik, – mely igen ritka. A dudari bánya dőmpere visz illetményeszenet valamelyik bányásznak. Jobbra lent az országút mellett a régi apátsági cselédházakat láthatjuk, a patak partig lenyúló kertekkel. Itt lakott többek között a Horák, Bieber és a Mürkl család is. Kissé feljebb a szeszgyár kéménye magasodik. Eltörpül mellette maga a gyár szép, míves épülete. Mellette elég tekintélyes szabad terület. Itt tárolták a beérkező burgonyát, almát a lefőzésig. Feljebb egy az úttól hosszabban benyúló lakóépület, melyben a Pék család is lakik. Kőkerítésbe épített kapuhoz érünk. A fűrészüzembe juthatunk be

A kapuval átelemben torzó oszlop magasodik Szent Imre szobrával, kinek feje a háború időszakában megsérült. 1750 körül állították a szobrot arra a későrománkoragót stílusú pillérekötegre, mely a 800 éve épült, majd elpusztult apátsági templom egyik oszlopa volt. Ez az egyetlen látható emléke az eredeti templomnak. Elérkezünk a háromemeletes bányászházig, mely az apátsági hátsó udvarral illetve a portával van szemben. Zirci Sajtüzem – ez áll a gyári portásfülkeszerű épület falán. Nem ez az üzem, iroda csupán, a nagytemplom szomszédságában.

Ha bemegyünk az udvarra, vegyes kép tárul elénk. Baloldalon, a kézilabda pályán fiatal fiúk rúgják a labdát. Tornaórájuk van. Talán ezek a fiúk nyerték meg a megyei ifjúsági bajnokságot 100% - os eredménnyel? A pálya melletti kis kör alakú réztetős épület ajtaja nyitva, az épületben tárolják a sportoláshoz szükséges felszereléseket. Régebben a kert és az arborétum gondozásához szükséges szerszámokat tárolták itt. Hátrébb a kémény, mely az apátsági épület fűtéséül szolgáló kazánházhoz tartozott. Hátrébb alacsony épületek, különböző műhelyekkel. A kapuval szemben maga az apátsági épület. Fekete egyenruhás tanulók – MTH – sok (Munkaerő Tartalék Hivatala) a 307. sz. Ipari szakmunkásképző Iskola, a vágáriskola tanulói jönnek ki az épületből. Az épület pincéjének bejáratában éppen Csepel teherautóra rakják a különféle sajtot. Meghökkenően nagy ez az érlelő üzem. Egész vasúti szerelvényre való, legalább 23 vagonnyi Pannónia és trapista, illetve kashkavál (ez utóbbi juhsajt) sorakozik a hosszú polcokon. A Pannónia amolyan kisebb malomkő nagyságú. Egy-egy negyven kiló. A kashkavál kisöccse a Góliátnak, „csak” 7-8 kiló. A trapista meg alig másfél kilót nyom. A pincében volt az óvóhely a háború alatt.

Továbbhaladva az L alakú bányászház végéhez érünk. Itt katonákkal találkozunk. Bányászkatonák. Szolgálati idejüket töltik, de a dudari bányában dolgoznak. A befelé nyúló épületben, a „Béke” szállóban laknak. Majd egy kis épület, melyben – Rémai Pista bácsiék, Winkler József harangozó, Szemmelveisz Géza szabó, és a Radics család lakik. Az udvar kicsi. A kis épület kerítése mellett keskeny bejárat a majorba. A majorban laknak többek között a Pohlmüller, Galambos, Horák, és a Pintér család. Itt gazdasági tevékenység is folyik. Bognár és Kovácsműhely, istállók, kocsiszínek, kör alapterületű hombár, mely az utcai bejáratnál szemben van. Itt a majort határoló téglafalban – zirci téglával ZA monogrammal, Zirci Apátság – kapu, mely a Hosszúrét irányába a gazdasági útra nyílik, melyet jegenyefák szegélyeznek. Itt lehetet kimenni a járgányos kúthoz is. Ha itt kissé távolabbra pillantunk északi irányban a nyárfasorból a Hosszúréten át a Cuha patak irányába, ahol a 82 – es út keresztezi a vasúti síneket, megláthatjuk a szennyvíztisztító művet. Tovább pillantva a Metszőt. Attól jobbra az országút felett közel a domboldalon a gépállomás épületeit láthatjuk. A major utcai bejárata mellett magasodik a Zircen elsőnek megépült bányászház L alakú épülete.

Az épülettel szemben a templom, melynek falában van a járda mellett Zirc magassági pontjának öntöttacél jele beépítve. Tán tíz méterre innen a bejárat. Ha ide bekukkantunk, láthatjuk az apátsági templom homlokzatát, bejáratát, odébb a plébánia bejáratát, majd egy talán három méter magas téglafalat, mely a kapu melletti épület udvari faláig jön vissza. A templomban érdemes körülnézni. Sok szépet láthatunk. A szószéket, az oszlopokat, a csillárokat, az orgona sípjai is szép látványt nyújtanak. A szentély északi falába épített feliratos kő Imre herceg oltáralapítására emlékeztet.

A bányászházat elhagyva kiérünk a Rákóczi – térre, mely a falu központja. A Rákóczi tér a nevét 1906 októberében kapta. A tér jobb alsó sarkában a tűzoltó szertárat találjuk, melynek falai deszkából készültek. A homlokzati része díszes kőfalazású. Két kapus nagy bejárata van. A bolt felöli kapubejáraton juthatunk be a főkertész irodájába, és a kertészeti munkások szerszámaihoz. Szomszédja egy emeletes épület, melynek földszintén két ruházati bolt – Baimel bolt van. Ennek az épületnek az elődjét a háború alatt lebombázták, mely földszintes volt. Az újraképzéskor a tulajdonos Scherer Ferenc a mai formában építtette meg, sóban fizette ki a munkásokat, a monda szerint, ezért később sóháznak is hívták. Az egyik üzletben fehérneműt, a másik üzletben konfekció ruhát lehet vásárolni. A fehérnemű bolt előbb a Népbolt volt. A nagy ívű kapubejárata, majd azt a fodrászüzlet követi. Fent az emeleten több család is lakik, többek között Dr. Szép Ernő ügyvéd, Dr. Steindl Rudolf ügyvéd, és Pongrácz Győző körjegyző. Még az épületben a Papír és Írószoborbolt. Ez a bolt régebben Drokosch Sándor órásmester boltja is volt. Itt volt inas Hebling Lajos későbbi órásmester. A következő épület a megemelt szintű gyógyszertár, mely 1935 –től működik. Balatonalmádiból származó vöröskő alappal épült, a lépcsője is ilyen kőből van. A gyógyszertár épületének lakórésze belenyúlik a Deák Ferenc (régebben Hosszú utca) utcába. Az utca másik oldalán sarokház. A Riez sarok. Riez András – Bandi – a volt tulajdonos, kinek itt méteráru boltja működött, a jelenlegi papírbolt előtt. Az apátsági épület tér felöli oldaláról költözik ennek az épületnek a Rákóczi téri oldalra a fodrász szövetkezet (Hermann Ferenc, Nagy István, Pacher Vilmos, Horák József). Mellette a fényképész. Az épület többi részében lakók laknak Hoffmann, Szita család. Itt működött a Szita pékség. Ennek szomszédja a hatósági húsbolt, melyet Gesztesi bácsi működtet. Majd a "fináncház", melyben a pénzügyőrség van, egy ajándékbolt, mellette a volt Kasper szálloda épülete, melyben lakók laknak, és orvosi rendelő is működik. Hátul kugli pálya. Inkább az építőiparban dolgozók látogatták. Mellette kis kert, a kert mögött hosszan elnyúló földszintes épület, melyben több család (Honyecz, Voznek, Holl) lakik. Ide csatlakozik egy emeletes épület nagy boltíves, kapus bejárattal.

Az emeleten Dr. Szemmelveisz Ferenc orvos és családja lakik. Ez az épület Zirc leghíresebb szülöttének Reguly Antalnak a szülőháza. A szomszédja üres terület kőfallal lezárva, majd Drochosch órásmester háza. Következik egy üres saroktelek, melynek bejárata a József Attila utca és a tér sarkán van. Itt volt a mozi, mely Becske Zoltán magántulajdonosé volt, saját áramforrásáról működött. Az út túlsó felén a mozi, mellette az egészségház, a Zöldkereszt. Ide lehetett menni pénteken délutánonként fürdeni a bent kialakított helységeken. Az egészségház előtt kút. Majd az iskola oszlopos bejárata. Az iskola falától kőkerítés húzódik a másik iskolához (leányiskola), melyben a zárda is van. Az udvarra néző rész az óvoda. Az óvodában apácák tanították, csiszolták, nyitogatták a kicsinyek elméjét, pallérozták viselkedésüket. Az udvaron szép vadgesztenyefák. Itt ebben az épületben lakik Békefi Antal Piroska néniel, a feleségével. Később ugyanebben a lakásban lakik Bozay József zenetanár is. A kerítésen belül a két iskola között egy kis épület, melyekben tanítók és családjai laknak, és a tér déli részét, az utcasarkot az iskola (volt leányiskola) zárja le. Az iskola udvari részében az óvoda működik.

A Rákóczi tér. A teret szegélyező egyik útról a másikra átlátni nem lehet a magas, sűrű és gondozott sövény miatt. A tér iskola felőli oldalán szabad terület a játszótér, télen kevés víz elárasztásával itt csúszkálhatnak, korcsolyázhatnak a gyerekek. Hársfái szépek, egészségesek. De ha valaki megszomjazik, odamegy a kerekas kúthoz, meghajtja, és a csövön kifolyó vízből olthatja szomját. Zirc központja. Valaha vásártérnek, később piacnak használták. Majd amikor kialakították ligetnek, fákat, sövényeket ültettek, akkor korzóvá, sétára alkalmas köztérre lépet elő. Ez a tér a történelem szemtanúja is. Láthatta I. Ferencz József császár és király Zircre való látogatását, láthatta az osztrák menekült gyerekeket, a menekült székelyeket, a vörös katonákat, a tengerészeket, láthatta Horthy Miklóst, láthatta Szent Jobb érkezését, a magyar, a német és a szovjet katonákat, láthatta a bányászkatonák díszfelvonulását, láthatta a bányásznapi ünnepeket, bányásznapi kirakodó vásárokat, láthatta a sövények között összebújó szerelmes párokat.

Ha az iskolától elindulunk vissza a tűzoltó szertárhoz, az 1930 as években készült járdán haladhatunk a cukrászdáig. Pár lépés megtétele után betérhetünk Cobor néni trafikjába, ahol kaphatunk cigarettahülnit, pipadohányt, Kossuth, vagy Munkás cigarettát is. Kilépve a boltból baloldalon szovjet katonai emlékmű tűnik a szemünkbe. Itt találkozhatunk Nyári néni "mozgó árudájával", ahol krumplicukrot, nyalókat, vagy cukorsípot is kaphatunk egyéb nyalánság mellett. Tovább sétálva az országzászló építményét, kissé tovább az út mellett Reguly Antal bronz szobrát, tőle pár méterre a bakonyi turistautak 0 kilométerkövét, a „bakancsot” találhatjuk kő alapokon. Elsétálunk a cukrászda előtt. Piedl András tulajdona volt az államosításig. A cukrászdát az államosítás után még egy ideig Piedl András volt tulajdonos vezető. Ebben az épületben alakították ki az autóbusz váróhelységet. Megépülte előtt zöldes pavilon állt a helyén. Átmegyünk az utakon, és visszaérünk a tűzoltó szertárhoz. A tűzoltó szertártól a posta irányába indulunk. Átkelünk a macskaköves 82. számú főúton, az apátsági épület mellett a főbejárathoz érkezünk. A főúttól bejáratig az út macskaköves. Gyönyörködhetünk a kerítés és a kapu igen szép munkáján. Láthatjuk a ciszteri apátsági épületegyüttes teljes homlokzati részét (kivéve, amit a magas téglafal eltakar a templom bejáratából,) a „vörös torony” látványával. Már kijavították azt a részt is ahova a háborúban becsapódott a repülőgép. Az apátsági épület alapkövét 1727-ben rakták le, a könyvtár 1844 -1846, a Vöröstorony 1847-ben épült. Az épületegyüttes teljesen 1927-ben készült el. Az apátsági épületben laknak katonák, majd utána öregek otthona, a szakmunkás képző, és az általános iskola is helyet kapott. Az apátsági épület főbejáratán civilek és katonák jönnek ki. A civilek talán a múzeumban, vagy a könyvtárban lehetnek. A katonák a Hadkiegészítő parancsnokságról jönnek. A mentőállomáson – mely az épületben van –, szerencsére nyugalom honol. Maga az apátsági épület, az építmény lenyűgöző, de a beltartalma még inkább. Könyvtára, múzeuma, "királyszoza". Az apátsági épület és a templom megtekintése, abban való séta megér egy "misét". Tovább sétálunk, és a tejbolthoz érünk. Innen költöztek a fodrászok a tér másik oldalára. A tejboltot elhagyva a cipőbolt kirakatát tekinthetjük meg. Mellette lejárt a „Jenő” borkimérésbe, mely a pincében van. Valaha itt működött Ott Lajos zirci lakos nyomdája. Elhagyva az épületet – már a Széchenyi- utcában járunk. Valaha innen indult a Fő utca, mely a Kossuth Lajos, és a Széchenyi Ferenc gr. utca nevet kapták. A régi helyesírási szabályok szerint „cs” betűvel, Szécsényi- nek írták.

A kapun benézve a motoroskör, és a kerékpáros szakosztály munkáját figyelhetjük meg, kik az apátsági üvegházában székelnek. Haladtunkban az arborétum magas téglakerítése mellől nézhetjük meg a szemben lévő házakat. A néhai Kemény, és a Tóth villákat. Az eredeti Kemény villa egytoronyú, a Tóth villa kéttoronyú volt. A Tóth villát lúgkőháznak is hívták annak idején, mert a Győrben értékesített lúgkő árából épült fel. Kemény villa tőszerkezete 1906. december 30-án éjjeli tűzben leégett. Helyreállítása nem az eredeti. A Tóth villát 1945 márciusában bombatalálat érte. Mai formában épült újjá. A Tóth villában pártiroda, és Jármai Ervin Dudar bánya főmérnöke lakik, a Kemény villában rendőrklub működik az államosítás óta. Az igen szép kerítések és ablakrácsok Nesztinger Vilmos keze munkáját dicséri. Elérünk a kőfal törésvonaláig, ahol a fal iránya az arborétum felé megtörik.

Itt, muszáj pár percet eltöltenünk e jelentéktelennek tűnő terecskén. Mert itt van a múlt az emlékeztetéssel, a jelen a valóságával, és a jövő a reményével. Ide illik Máté

Péter hitvallása: **”Minden ember a földön a mában él, Ám a szívében még ott lapul a múlt, De megtalálja a holnap kapuját, Ahová a mán keresztül vezet minden út”**. Két zöldségárus standot találunk. Az egyik Pálincás Bözsi nénié, a másik a szövetkezeté, amit Kovács Györgyné Inca kezel. Ha nem nagyon száraz az idő, akkor az itt levő kis forrásocska kevés vizét, engedi lefolyni az újból megtörő fal mellett a ”Kutyaszorító”, a Dózsa György utcába. Régebben Kert utca volt a neve. Itt van a piac. A falon a vasbolt épületével szemben egy nagy kapu, az arborétum gazdasági bejárata. Mellette bent a jégverem. Lent a ”Kutyaszorítóban” régi cselédházak. Itt több család lakik. Többek között Szabó Jenőné, Mürkl István, Körös Lajos, Kiss Miklós, a Kalapos, a Gfelner, és a Hajgató családok. A standokkal szemben az utca túlsó felén a ”Korzó” vendéglő – valaha ”Kávéház”, majd Cuha étterem – a sarki bejáratával. A Széchenyi utcai oldalhoz a cukrászda műhelye csatlakozik. Ez a kávéház volt a Kukoda vendéglő. Megcsodálhatjuk az átelemben lévő hősi emlékművet, díszes kerítésével. Kasper József zirci kőműves és ácsmester készítette. Az emléktáblán olvashatjuk a hősi halottak neveit. Az emlékműtől kissé távolabb a főút mellett szárnyalapátos kézi szivattyúval tölthetjük meg üres benzineskannánkat a „Joli” benzinkútján – literenként 0,80 Ft.-ért. Az emlékmű mögött a vasbolt, melynek eredeti tulajdonosa Rosenberger Imre. A benzinkút is az Ő tulajdona volt. A Korzóval és az emlékművel szemben az utca túloldalán kerítéssel körbezárt – oda nem illő épületegyüttes. Itt állt Deutsch Mór kereskedőháza. Nem illik oda, mert az ott lévő épületet a háborúban bombatalálat érte. De az udvarban serény munka folyik. Itt dolgozik Németh Ferenc asztalos a műhelyében, Smann Gusztáv fogtechnikus, itt van a tejszarnok, és Tóth János műszerész-műhelye, melyben varrógépeket, kerékpárokat javítanak. A múlt az emlékművel, az emlékezéssel, a jelen a valóságával, és a jövő a reménnyel van itt.

Induljunk tovább a Kossuth Lajos utcán az arborétum irányába. A baloldalon a szokásos épületek, melynek egyhangúságát az egyik épület szép barokk boltíves bejárata díszíti. Majd elérkezünk a Damjanich utcához. Régebben Sörház utca, majd Tó utca volt. Szemben a sarkon Zóni Gyula gumijavító mester műhelye. Mellette a Kossuth utcában Leonka néni trafikja, benne a szabadon kószáló mókusokkal. A

Damjanich – utca felénél járva a postahivatalba térhetünk be. De ha tovább ballagunk, akkor egy kis terecskéhez érünk. Szemben a "söröstó", a halastó, melyet 1400 körül alakították ki. A tó télen, ha befagyott korcsolyapályának is használták. De ha a jege eléggé meghízott, felvágták, és a zirci jégvermek innen kaptak jeget. Láthatunk itt régi épületeket, de feltűnő épület az arborétum bejárata mellett van, mely a szomszédaitól kiemelkedik. Ez az épület az erdészet központja. Az épület arborétum felőli oldalán lehet bemenni az erdészeti irodákba. A másik oldalon Dr. Czuczor Sándor és családja lakik. Valaha ez volt a sörház. Szemben vele a szivattyúház, mellyel a tűzoltó autót fel lehet tölteni vízzel. Az arborétum az apátság tulajdona volt, a kolostorral szomszédos, attól délkeletre terül el. Magyarország legmagasabban fekvő élőfa gyűjteménye, öt kontinensről közel 110 fafajtaival, a 20 hektáros parkjában különleges fák is találhatóak. Az arborétum területén álló Gloriett barokk stílusban épült. Érdemes egy pár órát benne eltölteni. Ha a Gyóni Géza utcába indulunk, a téren láthatunk egy szép kis kutat. A sarkon az impozáns Masszi – villa, melyben Masszi József igazgató-tanító családja lakik. Mellette a Hoffer villa, melyet államosítottak, jelenleg Dr. Varga Endre korházi belgyógyász főorvos lakik benne. Tovább sétálva az utca jobb oldalán az új divatú, négyszögletes családi házakat látjuk, baloldalon a tó, illetve az arborétum fája. A strand bejáratához érünk, majd onnan kijutunk a 82 –es főútra. Itt balra fordulunk, és elérünk a lóistállóig, amelyet egy nagy udvar vesz körül. Tovább haladva kisebb házakat elhagyva a kis híd után nemsokára egy földúton térjünk be balra. Pár perces gyaloglás után dudvával, gazzal benőtt részhez érünk. Ezen áthatolva, meglepő, és szomorú a kép, mely elénk tárul. Fenyőfákkal koszorúzott, valaha szebb napokat látott díszes, míves kapu, Balatonalmádiból származó vöröskő a kerítés, mely az eredetinek a maradványa. A kerítésen túl a sírkert, a "zsidó temető". Belül sírkövek, sírok maradványai. A valaha Zircen élő izraelita vallású emberek nyughelyei. Sajnos, nincs aki, gondozza őket. Megérdemelnék. Miránk is így fognak visszaemlékezni? Ráday Mihálynak a szavai illenek ide: **"aki a múltját nem ismeri, jövőjét nem érdemli"**.

A 82- es út másik oldalán Istenes Ferenc hengermalma. Visszafelé sétálva a falu irányába, akkor az alsó temetőhöz érünk. Itt nyugszanak a Németországból az 1700-as években betelepített zirci lakosok ősei. Itt az út melletti rész kiszélesül, zöld fű takarja. Ezen a szakaszon jár ki a tehéncsorda legelni. Három itatóvályút találunk a tehének számára, mely egyik a másiknak adja a vizét. A legfelsőt a bővizű kifolyókút táplálja. Robbantás hangját halljuk. A kőbányában robbantanak. Majd a kistemplomhoz érünk, melyet a Fájdalmas Szűzanyáról nevettek el, barokk stílusban épült. Nevezetessége az oltár Piéta-szobra és a templom melletti fából faragott Nepumuki Szent János szobor. Innen továbbhaladva a jellegzetes XVIII. – XIX. századi épületeket – parasztházakat – láthatunk, melynek első része a gádoros lakóház, majd az istálló, gazdasági épületek. Minden udvarban kút. Az udvart keresztben a hatalmas pajta határolja. A házak gazdái szorgos parasztok. Megérkezünk a Bakonybéli úthoz. Viselte ez az utca a Keresztutca, a Pápai utca nevet is. Ezen az utcán is kijuthatunk a "Neuschiff"-be. Fent az utcában a domb közepe táján az Arany János utcában serény építkezés folyik. Bányászházak épülnek az utca teljes hosszában. Szemben az utcával egy hatalmas épület, Zirc legidősebb háza, a "bagolyvár". Ez az épület volt az ősi apátság rendháza, udvarában a régi major. Ebben az épületben alakult meg a Zirci Gazdaközösségi Társulat, ez volt a Nagy vendéglő, a Rezeli Kocsma. Ide a mezőgazdaságban

dolgozók jártak. 1949-1954-ig a Bányügyi Minisztérium Dudar bánya irodái voltak benne. 1954-1956-ig az Állami Általános Iskola kapta meg négy termét. 1956 után Pedagógusok lakása lett. Az épülettől a kistemplom felé a harmadik ház kerítésébe beépített keresztet láthatunk. Innen tovább ballagva a falú irányába hamarosan finom kenyérillatot érzünk. Körös pékmester sütődéjénél. Pár lépés után a községháza impozáns épületéhez, majd nem nagy távolságra tőle a Répás házhoz érünk. Ebben az emeletes épület emeletén lakók, földszinten az utca felől két üzlet. Az egyik a "kisbolt", mely élelmiszereket árusított. Héger Ferenc és fia később, sokáig kezelője Horák Istvánné – Nusi – volt. Előzőleg itt volt Hermann Ferenc fodrászüzlete. Másik Hebling Lajos órásmesterműhelye, később ebben a helységben hentesüzlet, Varga Lőrinc olaszfalusi hentes üzemelteti. Még pár lépés és visszaértünk a Korzóhoz.

Ballagjunk végig a Petőfi Sándor utcán. Régebben ez az utca az Imre – kert utca, Apát utca, Vajda Ödön utca nevet is viselte. A Korzó udvarával szemben egy alacsony épületben a könyvesbolt. Ott Lajos, később feleségétől – Máriától – vásárolhatunk könyvet. Mellette lévő épületben a sportbolt, melyen, lépcsőn juthatunk be. Az udvarában Dr. Pallai Ernő fogorvos rendelője. Szemben vele a Járási Tanács udvarának bejárata. Az udvart szépmívű vaskerítés határolja. Az udvarban áll egy kis épület, melyet szükséglakásnak használnak. Valaha ez volt a fogda. Az igen szép a volt Járási Főszolgabíróház Székháza, melyben a Járási Tanács és annak irodái, és hivatalai működnek. Mellette egy üres telek, majd Dr. Trosits Miklós háza, melynek ablakában állandóan láthatók a kézimunkázáshoz előnyomtatott anyagok, minták. Az utcán végighaladva a sarkon találjuk a vasboltot. Szemben vele a Járási rendőrkapitányság. Ez az emeletes épület az államosításig Dr. Szigeti László ügyvédé volt. A börtönből való kiszabadulása után a Felszabadulás utcában lakott Lakosi Gézáéknál albérletben. Mellette még az utcában a szikvízüzem, Deuttsch István tulajdona volt az államosítás előtt. Kissé lejjebb Bátor Ferenc fényképész műterme. A rendőrkapitányság mellett egy kis épület melyben Pell Rudolf ÁFÉSZ ügyvezető igazgató lakik. A ház előtt kút. Ez már a Reguly Antal utca. Előző neve Újlak-utca.

A sarkon betérhetünk a vasboltba. Működött valaha itt az áramszolgáltató irodái. Az épület udvarába nagy, fedett kapun jutunk be. Az udvarában sokáig az áramszolgáltató műhelyei is voltak. A boltot Szalczner Rudolf vezeti. Valaha a Punk Jánosé volt. Utána egy újabb kaput találunk, melyen lovas kocsival is behajthatnánk az udvarba. Az udvar is ilyen széles, melyben több család is lakik. A szomszédja a Bányász Művelődési Ház, mely sarokra épült. Ebben székelt a Katolikus Legényegylet. (biliárdasztal, könyvtár). Szemben a sarkon egy kis épület, mellette egy hosszabb épület, melyben mészárszék, az udvarban vágóhíd működik, Katzer Nándor a hentes. A tulajdonos Punk András volt. Fedett kapubejáró, és a szövetkezet 11. sz. vegyesboltja következik. Itt, ha végighaladunk Reguly Antal utcán, kiérünk a Bakonybéli úthoz, a "Neuschiff"-be. Azon átmenve az utca végén találjuk a 74. es számú házat. Ez a "kismalom". Ebben lakott és itt volt áramszolgáltató telephelye Becske Zoltán magánvállalkozónak, aki szikvizet is gyártott az 1920- as években, később vendéglője is volt, ahova inkább a fiatalság járt a nyári időszakban. A kertjében eredt az akkor még bővizű bakonyi ősforrás,

amely egyben a Cuha-patak eredő forrása is. Ezt a bővizű forrást használta Becske Zoltán áramfejlesztésre, a saját szükségletére, lakásán és üzemén kívül mozijában is. Becske Zoltán volt Zirc első áramszolgáltatója. Az apátság magának termelte meg az elektromos áramot, ami 110 V feszültségű volt.

Térjünk vissza a József Attila utcába. Régebben Erzsébet-útnak hívták. Az 1. szám alatt a Bányász Művelődési házat találjuk, mely valaha Punk kávéház volt. Ide az anyagilag tehetősebb emberek jártak. Átalakították művelődési házzá. Igen sok funkciót tölt be. Sportkör, színjátszók, énekkar, a bányász fúvós zenekara is itt talál otthont. Szemben az említett üres telek. Majd a József Attila szálló a "Legényszálló". 1953-ban készült el 104 személyre. Itt laknak azok a bányászok, akik a vājáriskolában végeztek, és még nem alapítottak családot. Itt laknak azok az idősebb bányászok, kik valamilyen oknál fogva a bányánál keresik kenyerüket, és a családtól távol élnek, lakhelyükről nem tudnak Dudarra dolgozni menni. Sétánkkal egy üres telek után az evangélikus – református imaházhoz érünk. Régen Becske Zoltán, majd a Pannon áramszolgáltató tulajdona volt a telek. 1937-től a Protestáns egyházközösség tulajdona. Utána lakóházak, az alsóban állatorvos, a felsőben, a sarki épületben lakik Dr. Koller Sándor. Az épület Bajcsy-Zsilinszky Endre utcai részén az orvosi rendelő. De ebben az utcában van a tüdőgondozó – mely magtárnak épült, Stein Ferenc építette –, a Dublecsház (a Dublecsh család bognárok voltak, és hordókészítéssel foglalkoztak), és az iparoskör, azaz a KIOSZ. Ebben az épületben az erdészeti is székel. Az utcával szemben bővizű kút, melyből a tűzoltó autó rendszeresen viszi a vizet. A Koller lakással szemben a József Attila utcában Dr. Luksz Sándor lakása. Itt már dombra kapaszkodunk, és addig sétálunk, míg elérjük a rendőrsöt, és a tűzoltóság parancsnokságát. A rendőrs helyén volt a csendőrs (laktanya), Kovács Lajos tiszthelyettes vezetésével. A kapuval szemben egy keskeny utca a Korház utca, melynek sarkán a korház bejárata van a portával. A korház épülete előtt igen szépen gondozott park. A parkból leválasztva a kálvária kert. Benne a Szent Kereszt templom: a kápolna 1895-ben épült, melyet 1901-ben tovább bővítettek, ekkor alakították ki a Kálvária kápolna mai formáját. Ezt a templomot - kápolnát az 1950-es évek elején ravatalozónak is használták. (E betűk sorbarakójának édesanyját itt ravatalozták fel 1953. március végén.) Majd az Erzsébet Korház. A korházzal is, mint Zirc több nevezetességéről – így elsősorban az apátságról, a kistemplomról, a bagolyváról, a Dublecsházról, a KIOSZ-ról, a Rákóczy – térről, a hősi emlékműről, nem utolsósorban az országos híru arborétumról – sokat lehetne beszélni. A korház közadakozásból épült, a kezdeményezés 1855-ben kezdődött, és 1900. március. 1-én megtörtént a hivatalos átadás. Dr. Tóth Endre volt az első igazgató. Jelenleg az igen nagy tudású Luksz Sándor az igazgató. Az ápolói, nővéri szolgálatot 1950 – ig apácák látták el. A ciszteri rend működésének betiltásával az egyébként nagy gyakorlattal, tudással rendelkező apácákat is elbocsátották. Anna nővér a szülészetben, Kati nővér belgyógyászatban, Mária, Anna, és Rózsi nővérek a tüdőosztályon folytatták áldásos tevékenységüket kivetkőzésük után. A korházat elhagyva a kocsitúlsó felén egy épület van, Solymosi Gyula a ház gazdája. A házban vízvezeték van. Az Ő telkén halad át az a vörösfenyőfából (vörösfenyőfa pillérekkel nyugszik az apátsági épületegyüttes is) készült vízcsőhálózat, mely a Tündérmajor alatti kifolyóskúttól indul, és a korházat onnan látja el vízzel.

Visszasétálva egy pár lépés után a Bokányi Dezső utca sarkához érünk. Ezt az utcát hívták már Új utcának, Kálvária útnak is. A megszokott épületek, házak. De pár lépés után a "Pergli", ahol az iparosok szoktak összejönni, elbeszélgetni egy pár pohár bor mellett. Tovább sétálunk, és az utcakereszteződés után a Táncsics Mihály utcába érünk. Valaha ezt az utcát Szalay Alfréd utcának hívták. A második ház után egy híd, mely alatt egy erecske csörgedezik. A Cuhába igyekszik. Nagyobb eső, vagy zápor után igen sietős a dolga. Az utca végén elérünk a temetőbe. Érdeemes a főbejáraton végigmenni, és benézni a ciszteri temetőbe. A ciszteri sírkert szép bejáratával, rendezett környezetével elismerésre méltó. Utunk során szép számmal találhatunk német gót betűvel vésett sírkövet, mely elárulja, hogy Zirc lakossága, lakosságának többsége német anyanyelvű vidékről települt ide. Még most is van az idősök között olyan, aki jobban beszéli a németet – hisz anyanyelve –, mint a magyart.

Induljunk vissza a faluba. Érdeemes a Táncsics Mihály utca sarkáról az utcával szembe lévő növekvő erdő felé tekinteni. Egy működő kőbányát látunk. A kőbányában most szedik össze, rakják rakatokba a követ felhasználás szerint. A szemben lévő ház Mészáros Rezső tulajdona. E ház tetejét, melyet zsupptetőről eternitpala borításra cserélték, a robbantáskor elrepülő apróbb kődarabok sokszor kilyukasztották. A kőbánya után a Pintér-hegy fái között megpillanthatjuk a Postás üdülő, azaz a Postás Erdei Ház impozáns épületegyüttesét. A Deák Ferenc kacskaringós utcán haladhatunk. A kanyarban találhatjuk Link Lajos bábos és gyertyaöntőt. Ő vásározni is szokott menni. Sétáljunk lefelé a faluba a Deák Ferenc utcán. Több porta előtt elsétálva az utca közepe táján kereszteződéshez érünk. Jobbra a Jókai Mór utca – régebben Kő utca volt –, megy fel a Cigánydomb felé. A Cigánydomb a gyerekek egyik legkedvesebb játszóhelye nyáron. Télen itt vannak a legnagyobb szánkózások. Az utca másik oldalán a "Dobos" bolt. Előbb Amberg bolt. Vegyeskereskedés. A Jókai Mór utcával szemben egy földút megy ki a mezőre. A saroknál egy hosszú de alacsony épület, melybe a földútról lehet betérni. Sétánkat tovább folytatva munka zaját hallhatjuk. Kadnár Lajos kovácsműhelyéhez érünk. Hallhatjuk a kovácsülő csengő hangját, amint a mester vezeti a ráverő segédet. Két házzal lejjebb sétálunk, és megérkezünk a Wolfardt pékséghez. Készül itt mindenféle finom pékáru. Sok háziasszony ide hozza kisütni az otthon megdagasztott kenyeret. A kovácsműhellyel szemben Amberg József (deszkás) fakereskedő működő gatterjának (egyengető gyalu) jellegzetes hangját hallhatjuk. A pékség után közvetlenül egy híd, alatta folyik az a patak, mellyel a Táncsics Mihály utcában is találkoztunk. Az utcafronttól beljebb egy lakóépület, mellette üres telek. Két lakóépület, majd itt az utca iránya megtörik. A Rotter ház utcai oldalán kis bolt, melyben varráshoz, kézimunkázáshoz való cikkek – tű, cérna, gombok, kapcsok, pertlik – vásárolhatók, mellette lakóház. Ez mellett a Rotter „suszteráj” (cipésműhely) mellett lakóház, Rotter ház emeletes része, és a sarokház, melyben a háztartási bolt kínálja portékáit. Régebben rövidáru bolt volt a helyén. Lakóház következik, a Szülő ház. Az épület utcai bejárata a kegytárgyat kínáló bolt, melyben temetkezési kegytárgyakat (koporsó, kereszt, stb.) lehet kapni. Stumpf József üzemelteti. Wittmann Ödön kocsmája, és mészárszéke a következő ház. E kocsmába az építőiparosok jártak. Ez a Rotter ház. A házzal szemben egy kis terecske, melynek közepén kereszt. A tér alsó "sarkában" egy családi ház, melyben az AFÉSZ iroda működik. Tulajdonosa Ruzsonyi állatorvos volt. A tér patak felőli

oldalán lakóházak. Visszafelé ezen az oldalon egy kovácsműhely, Rottembücher Antal kovácsmester a "Főnök", mellette a Hoffer kocsmá, a "Patkó" vendéglő. Ide a ceig ruhások – napszámosok – járnak. Üres telek a "Hoffer" kert, és a Járási Pártbizottság emeletes épülete. Az épület elődjét a háború alatt bombatalálat érte, és a jelenlegi formában Hoffer József olaszfalusi lakós építette fel. Mellette a gyógyszerész házának kertje mely a gyógyszertárhoz tartozik.

Ez az utca az Ady Endre utca. Az utca a Wilde – „Wülde”– család kertjein létesült. A háztartási bolt Ady Endre utcai részén lakóház, melyben a Wilde Béla családja lakik, az udvaron az asztalos műhely. Ezt követi a Kukoda- féle daráló. Az utca felmegy a "Caca" dombra, a Bokányi Dezső utcáig. Ez a domb kedvelt szánkázó helye télen a gyerekeknek. Az utcában igen sok beépítésre váró üres telek van. Az utca Rákóczi tér felé eső sarkán lakóház, sarkon bolt, melyben valaha magkereskedés működött. Az udvarban lakók és a bejárattal szemben asztalosműhely, a Wilde Rezső tulajdona volt. Most a K.T.Sz. üzemelteti. (E sorok írójának szobabútora itt készült el 1958 októberében 11 104.80 Ft. értékben). Egy üres telek, és visszaérünk a Szita féle házhoz. Innen ballagjunk vissza a tűzoltó szertár sarokhoz. A szertár mögött egy nemrégiben épült kétemeletes kétlépcsőházas lakóház van, melynek a szertár felőli oldalán, a földszinten a Népbolt üzemel, Szemmelveisz Sándor vezetésével. Lejebb építkezés folyik, ahol szintén lakóház épül. Az épülő házzal szemben a major téglából épített kerítése, feljebb a major gazdasági épületének falai. Ha esik az eső, az utcában igen nagy a sár, csak kalucsziban (sárcipő) vagy gumicsizmában lehet közlekedni. Ez az Alkotmány utca, mely a Hosszúrét irányába t

II.

Az 1950 – es évek közepe az 1960 – as évek eleje a fejlődés nem állhatott ellen a korábbi szinten. Így Zirc is megindult a fejlődéssel. Ez elsősorban a településen megkezdődő igen jelentős építkezéssel látszik meg.

1957 – ben a Pintérhegy alatti mezőgazdasági területet államosítják, itt elkezdődik az Ikertelep építése. 1960 – ra már adnak át ikerházakat. Ahogy elkészültek a házak, úgy adták át. A kétszobás, konyhás, fürdőszobás, éléskamrával ellátott helyiségekkel. Pottyantós WC. Az udvaron. Az épületben a villany beszerelve, a vízvezeték csövei beszerelve, szerelvényezés nélkül. Ezért havonta a bányászoknak 468 Ft. – ot vonnak le a keresetükből. Ha valaki kifizette egyben akkor 68 ezer Ft. volt a vételi ár. Ezt akkor egy család tette meg. A többiek húsz éven keresztül fizették az elég magas összeget, amely 112 320 forintban állt meg. Mindenki saját maga vezeti be később a vizet. A szennyvizet az udvarban kiásott szikkasztókba vezetik. A kerítéseket is mindenki a maga ízlése, és anyagi tehetségéhez mérten később építik ki. Ez lakótelep egy aránylag nagy bányászteleppé fejlődött ki az 1960 – as évek elejére.

A Bakonybeli út mellett is megkezdődnek a bányászházak teleszerű építése. Közvetlen a korház fölötti (Béke) utcában is építkeznek. A legtöbb épület 1958 – ra elkészül. Majd a Kukorica földek, korház felőli részen is megindul az építkezés. Ezen a részen hamarosan több utca alakul ki. A Munkásőrség a Járási Pártbizottság épületébe költözik be.

Bent a faluban inkább a foghíjas telkeket építik be. Jellemző, hogy sok fiatal bányász, aki nem Zirci származású, és Dudaron dolgozik, zirci lányt vesz el feleségül. Ők a szülőktől kapott telkeken kezdik meg az építkezést kalákában. A falut körbe járva láthattunk új, jó karban lévő, de láthattunk életveszélyes házakat is. Falazatuk kő, téglá, de akad vályogfalú is. A tetőzete, cserép, pala, bádóg és zsuppszalma is akad. Ekkor (1954) még lakóházakban nem volt – 1 kivétel Solymosi Gyula – központi vízvezeték.

Zircre jellemző volt a régebbi időtől is a kulturális élet. Volt „Zirci Polgári Olvasókör”, a „Zirci Dalárda”, Korcsolyaegylet, Lawn Tennis – Klub, Sportegylet, cserkészek, leventék. 1958 – ban a Punk – féle volt kávéházból igen jelentős átalakítással Bányász Művelődési Ház lesz. A szakorvosi rendelő is elkészült, 1962. december 12. –én hivatalosan átadták. A gimnázium is felépült 1962 –re, a fűrészüzem helyén.

A zirci sportot is elérte a fejlődés szele. A labdarúgó szakosztály mellé sorra alakulnak szakosztályok. A teljesség igénye nélkül: ökölvívó, birkózó, kerékpár, motorkerékpár, röplabda, kézilabda, atlétika, természetjárás. Megalakult a Traktor Sportkör is, melyet a Termelőszövetkezet tartott fenn. A birkózó szakosztály kinevelte magának Zsebők Zoltánt, aki olimpiai kerettségig vitte. Nem tudott rendszeresen járni az edzésekre Tatára, mert a bánya vezetősége nem engedte el az olimpiai felkészülésre, így kikerült a csapatból. A rendszeres edzőpartnere olimpiai bajnokságot nyert, akit többször legyőzött.

A vasút melletti salakos labdarúgó pálya már az '50 – es évek közepén csak ideiglenes működési engedélyt kapott éveken keresztül. Szükség volt egy új labdarúgó pályára. A pálya tervét a Dudari Szénbánya mérnökségén készítették el, Pongrácz János vezetésével. A tervvel elmentek Hajmáskérre, az ideiglenesen itt állomásozó szovjet csapatok hajmáskéri parancsnokságára. A tolmács id. Tell Vilmos a delegációban Barcza Sándor. Előadták a kérelmet, hogy nem végeznék-e el a földmunkákat a kijelölt helyen. Bízattást kapta, és a parancsnok ilyenkor sosem volt ott. De megígérték, hogy üzenet jön a kérelemre. Az üzenet hónapokig nem jött. Újra a delegáció Hajmáskérre. A válasz az előbbi. Az eset többszöri megisméltése után – Tell Vilmos javaslatára – kezdődött előről. Egy esetben előrelépés állt be, mert ekkor azt tanácsolták, hogy a kérelemmel Székesfehérvárra menjenek az ottani parancsnokságra. Ott adják elő a kérelmet. Ez meg is történt. Az eljárás ugyan az, mint a hajmáskéri. De az idő haladt. Ott is több esetben járt a delegáció. Egyik látogatás után azt tanácsolták, hogy a kérelemmel menjenek fel a Budapesten állomásozó Déli Hadsereg parancsnokságához. Ez megtörtént. És itt csoda is történt. Engedélyezték a munkát. Nemsokára az engedélyezés után konkretizálták a munkát. Így egy szállítókocsival egy földkotró gépet hoztak Székesfehérvárról. A parancsnok

egy százados, a gépkezelő egy őrmester, a kiszolgáló egy honvéd. Szállásuk, étkezésük a József Attila szalon. Elkezdődött a földmunka a Hosszúréten, szép nyári időben, kánikulában. Kézzel-lábbal történő magyarázkodással összeismerkedtem mindhárom szovjet katonával. A parancsnok megengedte, hogy a T34 – es alvázra épült földkotró gépre felüljek. Ott további „társalgás” után az őrmester megmutatta a gép kezelését, és egy idő után engedte a gép kezelését. A gép egy fogásra olyan földmennyiséget volt képes egy szintre legyalulni, hogy egy idő után a gép ablakából csak úgy lehetett kilátni, ha az ember felállt. Ez az őrmester igencsak értette a szakmáját, mert amikor elvezényelték őket, még azt mondta, hogy nem egyenes. Igaza lett. Ahol elkezdte az egyengetést – a járgányos kúttól nem messze –, az a pont a műszerrel való mérés kimutatta, hogy 20 cm –tel magasabb, mint az átlós irányba odatolt föld. A kiskatonával olyan jó viszonyba lettem, hogy megmutatta a zsírpapírba csomagolt Komszomol kitüntetését. Megfogni nem engedte – Ő sem fogta meg a kicsomagoláskor –, mert talán szentségtörést követtem volna el.

Egyik nap a szomszédom – Barcza Sándor – megkért, hogy menjek ki vele Dudarra a bánya loborjába. Vittünk egy üveget, abba barackpálinka volt. Azt feltupírozta szesszel. Visszafelé azt nekem össze kellett ráznom. Itt a géphez érve Sanyi hívta a századost kézműtogatásokkal, hogy jöjjön oda. Megkínálta a feltupírozott pálinkával. Az érdeklődött, hogy mi van az üvegben. Sanyi erősítette, hogy vodka. Így elfogadott egy jó pohárral. Mikor a poharat meghúzta, és érezte a „vodka” erejét, egy nagyot nyelt, kivörösödött, és elkezdett kiabálni: voda, voda, (víz, víz). A kiskatona rohant a ceglédi kannával, és a kanna fedeléből a százados kétszer is ivott. Mikor egy kicsit lecsitult, és már beszélni is tudott, járt a szája. Hogy mit mondhatott, szerencsénkre mi nem értettük. Meg akarta kínálni Sanyi a két másik katonát is, de a parancsnok ezt nem engedte. Hogy kiengeszteljük a parancsnokot, Sanyi odaadta a „vodka” tartalmú üveget. Az elfogadta. Kézfogással búcsúztunk tőle aznap. Sajnos a területet nem tudták teljesen vízszintesre kiképezni, mert a munka teljes befejezése előtt visszavezényelték őket Székesfehérvárra. Felépült az öltöző épület, és később a kerítés is megépült. Majd felavatták. Később a mellette elkészült kispályát is hitelesítették.

Tudom, hogy ha a zirci szépkorúk – akik sajnos egyre kevesebben vannak – elolvassák, nekik is emlékezetükbe jön egy vagy más, így ez nekik kevés. A fiatalok, ha elolvassák – nekik sok. Az ember emlékezetében bizonyos dolgok hosszú időn át is tisztán megmaradnak. Más dolgok elhomályosulnak, és vannak dolgok, amit a feledés homálya eltakar. De ha emlékeztetik rá, előjönnek a képek.

Ha az ember csak vissza tud emlékezni mindarra, amit látott, akkor már sosem henyél, igazában sohasem magányos, és nincs többé egyedül."

Vincent van Gogh